

Фізіка ў постацях і датах

ДА 70-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ П. І. КЛІМУКА, ПЕРШАГА БЕЛАРУСКАГА КАСМАНАЎТА

К. Д. Варанько

Пётр Ільіч Клімук — лётчык-касманаўт СССР, генерал-палкоўнік авіяцыі, двойчы Герой Савецкага Саюза — тройчы лятаў у космас. Ён не быў першапраходцам, аднак правёў на арбіце 78,8 сутак і ўдзельнічаў у правядзенні шэрагу астрафізічных даследаванняў, тэхналагічных, медыцынскіх, біялагічных эксперыментаў. Разам з іншымі ўдзельнікамі палётаў займаўся візуальнымі назіраннямі, фатаграфаваннем зорнага неба, актыўных участкаў Сонца, палярных зьяў, серабрыстых воблакаў і іншых касмічных з'яў. Дзякуючы яго дзейнасці стала магчымым вывучэнне праблем адаптацыі чалавека да абстаўінак палёту і наступнага прыстасавання да зямных умоў.

Пётр Ільіч Клімук нарадзіўся 10 ліпеня 1946 г. у в. Камароўцы Брэсцкага раёна ў сялянскай сям'і. У 1944 г. на фронце загінуў бацька, і маці давялося адной гадаваць траіх дзяцей. Яна хацела, каб Пётр стаў інжынерам, аднак хлопчык з дзяцінства захапіўся самалётамі. Пасля заканчэння ў 1959 г. сярэдняй школы паступіў у 10-е ваеннае вучылішча першапачатковага навучання лётчыкаў у Крамянчугу. Праз год вучылішча расфарміравалі, і П. І. Клімук стаў курсантам Чарнігаўскага вышэйшага ваеннага авіяцыйнага вучылішча лётчыкаў, якое скончыў у 1964 г. Ён атрымаў прызначэнне на Поўнач, у 57-мы гвардзейскі Чырвонасцяжны знішчальны полк. Пачалася суровая, цяжкая служба: палёты днём і ноччу ў складаных метэаралагічных умовах, шліфоўка лётнага майстэрства. У кастрычніку 1965 г. лейтэнант П. І. Клімук паспяхова прайшоў медыцынскую камісію ў Цэнтральным ваен-

ным навукова-даследчым авіяцыйным шпіталі і загадам галоўнакамандуючага Ваенна-паветранымі сіламі быў залічаны слухачом-касманаўтам у Цэнтр падрыхтоўкі касманаўтаў.

Восем доўгіх гадоў працягвалася мэтадычна кіраваная вучоба і напружаная работа ў Зорным гарадку. Свой першы палёт П. І. Клімук ажыццявіў у снежні 1973 г. на "Саюз-13" у якасці камандзіра карабля разам з бортінжынерам В. В. Лебедзевым. Другі палёт адбыўся ў канцы мая 1975 г. з В. І. Севасцьянавым на арбітальнай навуковай станцыі "Салют-4", састыкаванай з касмічным караблём "Саюз-18". Касманаўты правялі на арбіце 63 дні (рэкордны для таго часу тэрмін) і выканалі велізарную праграму комплексных даследаванняў зямлі і яе атмасферы. 27 чэрвеня 1978 г. П. І. Клімук у якасці камандзіра ў складзе міжнароднага экіпажа (У. В. Кавалёнак, А. С. Іванчэнкаў і грамадзянін Польшчы М. Гермашэўскі) на караблі "Саюз-30" здзейсніў трэці свой палёт. Ён ажыццяўляўся па праграме "Інтэркосмас".

У Зорным гарадку П. І. Клімук не толькі рыхтаваўся да палётаў. Добрае веданне касмічнай тэхнікі, навуковага абсталявання караблёў і станцый, валоданне метадыкай навукова-даследчай работы і кіравання касмічнымі апаратамі зрабілі яго выдатным спецыялістам. У 1977 г. Пётр Ільіч скончыў Ваенна-паветраную акадэмію імя Ю. А. Гагарына ў Маскве, а ў 1983 г. — Ваенна-палітычную акадэмію імя У. І. Леніна. З 1976 г. ён пачаў працаваць у Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў імя Ю. А. Гагарына (з 1995 г. — Расійскі навукова-даследчы выпрабавальны Цэнтр

падрыхтоўкі касманаўтаў імя Ю. А. Гагарына) начальнікам палітаддзела, у 1991–2003 гг. з’яўляўся яго кіраўніком. Пётр Ільіч Клімук — член-карэспандэнт Міжнароднай акадэміі астранаўтыкі, акадэмік Расійскай акадэміі касманаўтыкі імя К. Э. Цыялкоўскага, у 2000 г. абараніў доктарскую дысертацыю. Ён лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР (1978, 1981), Дзяржаўнай прэміі Расіі (2001), кавалер многіх ордэнаў Расіі і Беларусі. Узнагароджаны таксама залатымі медалямі імя К. Э. Цыялкоўскага Акадэміі навук СССР (1977), Польскай акадэміі навук (1978).

У апошні час П. І. Клімук працуе ў Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі. Ён часта прыязджае ў Мінск. Пётр Ільіч — ганаровы грамадзянін Брэста.

Тут устаноўлены яго бронзавы бюст (скульптар І. Міско, архітэктар С. Баткоўскі, 1978), а на радзіме касманаўта ў Тамашоўскай сярэдняй школе адкрыты музей, каштоўныя экспанаты для якога атрыманы з Зорнага гарадка як падарунак ад слаўтага земляка. Пётр Ільіч Клімук часта наведвае родную Камароўку. Тут яго вытокі, магіла маці, у гэтым месцы жывуць людзі, сярод якіх ён рос, вучыўся, атрымліваў урокі працавітасці, сумленнасці. Бацькоўскі край назаўсёды захоўваецца ў памяці чалавека, кім бы ён ні стаў, якіх бы вышынь ні дасягнуў. Застаецца ён і ў сэрцы першага беларускага касманаўта, бо крылы, што ўзнялі П. І. Клімука ў космас, набыты на зямлі, дзе ён нарадзіўся і вырас.

Пра першага беларускага касманаўта можна прачытаць у наступных выданнях:

Клімук Пётр Ільіч // Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. — Мінск, 1999. — Т. 8. — С. 343.

Климук Петр Ильич // Республика Беларусь: энциклопедия: в 7 т. — Минск, 2007. — Т. 4. — С. 81—82.

Клімук Пётр Ільіч // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т. — Мінск, 1997. — Т. 4. — С. 200.

Клімук Пётр Ільіч // Ваенная энцыклапедыя Беларусі. — Мінск, 2010. — С. 520.

Климук Петр Ильич // Энциклопедия Победы: Беларусь — Москва / сост.: А. И. Докучаев, Б. Д. Долгович, Л. В. Языкович. — Минск; Москва, 2009. — С. 621.

Климук Петр Ильич // Регионы Беларуси: энциклопедия: в 7 т. — Т. 1. Брестская область: в 2 кн. — Минск, 2009. — Кн. 1. — С. 460.

Клімук Пётр Ільіч // 250 асоб з Беларусі ў дыялогах культур = 250 people from Belarus in the dialogue of cultures / рэд.: Т. Л. Пісарэнка, Л. У. Языковіч; пер. на англ. мову Л. М. Серады. — Мінск, 2008. — С. 113—114.

Климук Петр Ильич // Белорусы, прославившие Россию. Россияне, прославившие Беларусь: биограф. справ. / авт. текста А. А. Звозников. — 2-е изд., испр. и доп. — Минск, 2011. — С. 78.

Долготович, Б. Д. Климук Петр Ильич / Б. Д. Долготович // Почетные граждане белорусских городов: биограф. справ. / Б. Д. Долготович. — Минск, 2008. — С. 9.

Звёздный сын Беларусі // Жывёт памяць в сердце моем / авт.-сост.: С. К. Грибенчук [и др.]; ред. совет: Л. А. Цуприк (пред.) [и др.]. — Брест, 2007. — С. 203—209.

Клочкова, В. А. Петр Ильич Климук / В. А. Клочкова // Мысли о прошлом: очерки, рассказы: (вторая часть кн. “Мы из XX в.”) / В. А. Клочкова. — Минск, 2003. — С. 77—92.

Кучерова, Л. Тернистый путь к звездам / Лариса Кучерова // Армия. — 2010. — № 2. — С. 54—57.

Панасюк, М. Ад Камароўкі да Байканура / Мікола Панасюк // Беларуская думка. — 2002. — № 6. — С. 15—22.